

Makroekonomija

Prof.dr Maja Baćović

14/02/2019.

Cilj kursa

- Upoznati studente sa osnovnim makroekonomskim problemima, načinom mjerenja makroekonomskih aktivnosti, međuzavisnostima na makro-nivou i mogućnošću analize makroekonomskih varijabli korišćenjem matematičkih i ekonometrijskih modela
- ***Nakon završetka kursa, student će biti u mogućnosti da:***
 - Izmjeri (kvantifikuje) vrijednost osnovnih makroekonomskih agregata;
 - Opiše i analizira bazične makroekonomske probleme i međuzavisnosti na makro nivou;
 - Analizira i objasni osnovne ekonomske međuzavisnosti na nacionalnom nivou.
 - Procijeni uticaj makroekonomskih kretanja u zemlji na odabrane varijable;
 - Analizira uticaj mjera makroekonomskih politika dohodak, zaposlenost i inflaciju
 - Objasni efekat promjena na međunarodnim tržištima (robna i finansijska tržišta) na nacionalnu ekonomiju.

Sadržaj

- Uvod u makroekonomiju; Makroekonomski indikatori
- Ekonomija u kratkom roku: Tržište dobara
- Ekonomija u kratkom roku: Finansijska tržišta
- IS-LM model u zatvorenoj ekonomiji
- Ekonomija u srednjem roku: Tržište rada, AS-AD model, prirodna stopa nezaposlenosti i Filipsova kriva
- Ekonomija u dugom roku: izvori i teorije rasta, štednja, akumulacija, tehnološki progres
- Očekivanja (finansijska tržišta, lična potrošnja, investicije, proizvodnja)
- Otvorena ekonomija; bilans plaćanja
- Tržište dobara i finansijska tržišta u otvorenoj ekonomiji; devizni kursevi
- Fiskalna politika
- Monetarna politika
- Teorije i debate u makroekonomiji

Literatura

Osnovna literatura:

- **Olivier Blanchard: *Makroekonomija, (prevod): III izdanje* - Mate (Zagreb, 2005); *V izdanje* - Univerzitet u Beogradu (Beograd, 2012)**

Alternativna literatura:

- **Gregory Mankiw: *Macroeconomics*, Worth Publishers, 8 edition**

Način polaganja

Kolokvijum (45 poena), istraživački rad (5 poena), završni ispit (50 poena)

- Način organizovanja kolokvijuma i završnog ispita
- *Kolokvijum i završni ispit se polažu pismeno*

Detaljne informacije o kolokvijumima i završnom ispitu

Kolokvijum

- 45 pitanja (jedno pitanje – 1 bod)
- Trajanje 60 minuta
- Poglavlja 1-9

Završni ispit – pismeni

- 50 pitanja (jedno pitanje – 1 bod)
- Trajanje 60 minuta
- Poglavlja 10-25

Istraživački rad - Esej

- Esej na zadatu temu (do 3000 riječi), Rok za predaju: 15. maj 2019. godine

Teme za istraživački rad

1. Bruto domaći proizvod u Crnoj Gori (2006-2016) – analiza ekonomskih djelatnosti
2. Bruto domaći proizvod u Crnoj Gori (2006-2016) – analiza strukture potrošnje
3. Bruto domaći proizvod u Crnoj Gori (2006-2016) - metode obračuna
4. Bruto investicije u Crnoj Gori (2006-2016) – analiza strukture po ekonomskim djelatnostima
5. Industrijska proizvodnja u Crnoj Gori (2006-2016)
6. Potrošnja domaćinstava u Crnoj Gori (2006-2016)
7. Minimalna potrošačka korpa u Crnoj Gori
8. Budžetski prihodi u Crnoj Gori (2006-2016)
9. Budžetski rashodi u Crnoj Gori (2006-2016)
10. Javni dug u Crnoj Gori (2006-2016)
11. Tekući račun u Crnoj Gori (2006-2016)
12. Izvoz roba i usluga u Crnoj Gori (2006-2016)
13. Uvoz roba i usluga u Crnoj Gori (2006-2016)
14. Strane direktne investicije u Crnoj Gori (2006-2016)
15. Kapitalni tokovi (strane direktne investicije+portfolio+ostale investicije)
16. Stopa nezaposlenosti u Crnoj Gori (2006-2016)
17. Struktura zaposlenosti u Crnoj Gori (2006-2016)
18. Ekonomska aktivnost stanovništva (2006-2016)
19. Kretanje zarada u Crnoj Gori (2006-2016)
20. Stopa inflacije u Crnoj Gori (2006-2016)
21. Indeks proizvođačkih cijena
22. Aktivne kamatne stope u Crnoj Gori (2006-2016)
23. Pasivne kamatne stope u Crnoj Gori (2006-2016)
24. Depoziti u Crnoj Gori (2006-2016) – struktura po sektorima
25. Depoziti u Crnoj Gori (2006-2016) – struktura po ročnosti
26. Krediti po sektorima i namjeni u Crnoj Gori (2006-2016)
27. Turizam (2006-2016) – analiza broja turista i ostvarenih nocenja, prihodi od izvoza

Informacije o predmetu i kontakt

Informacije o predmetu i materijali sa predavanja

<https://www.ucg.ac.me/predmet/11/60/0/0/19-makroekonomija>

Kontakt:

Prof. Maja Baćović (majab@ucg.ac.me), kabinet 216

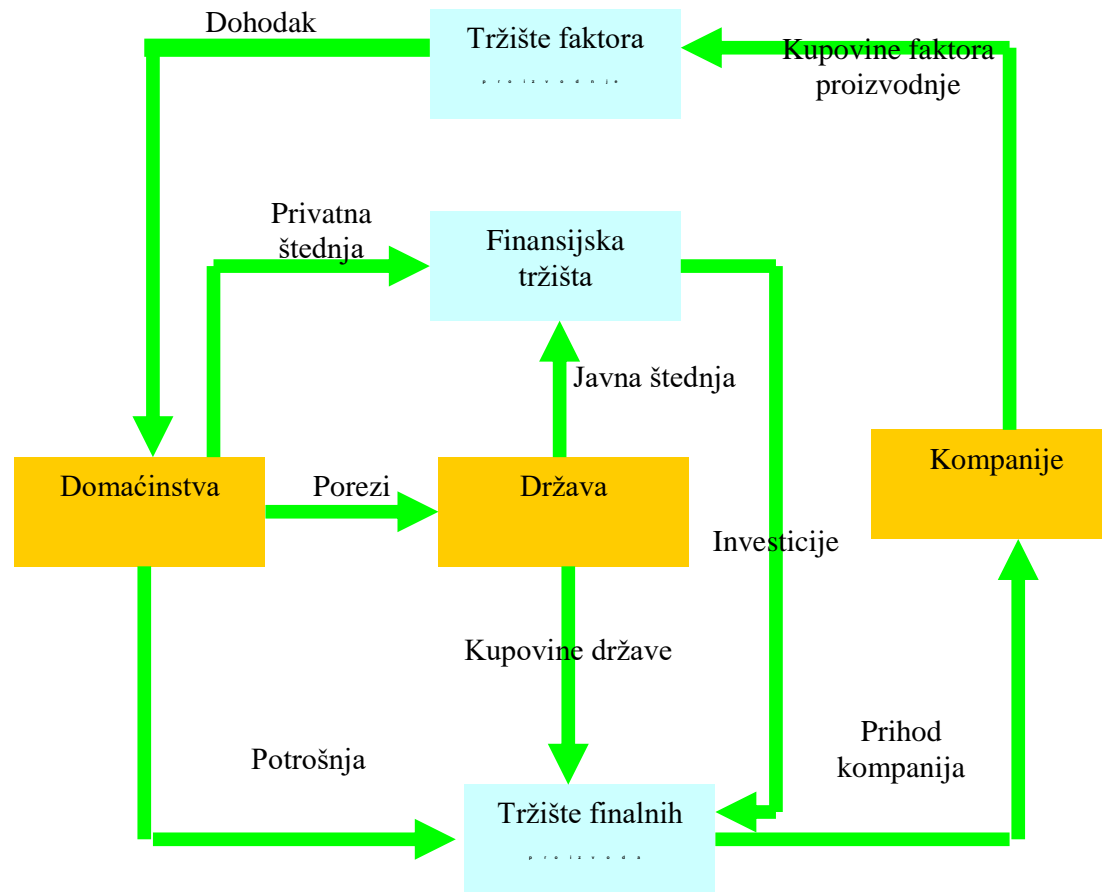
Konsultacije: Ponedjeljak, 12:00-13:00

Dr Milena Lipovina – Božović (milena@ucg.ac.me), kabinet 212

Konsultacije: Ponedjeljak, 13:00-14:00

Makroekonomija

- Proučavanje privrede zemlje kao cjeline

Kružni tok dohotka u ekonomiji

Makroekonomija

- Primarna pitanja/varijable:
 - Proizvodnja – obim proizvodnje privrede u cjelini i stopa rasta
 - Stopa nezaposlenosti – procenat radnika u privredi koji su nezaposleni i traže zaposlenje
 - Stopa inflacije – stopa po kojoj vremenom raste prosječna cijena dobara u privredi

BDP, nezaposlenost i inflacija u Crnoj Gori

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Bruto domaći proizvod (tekuće cijene, milion €)	2,170	2,689	3,103	2,994	3,125	3,265	3,181	3,362	3,458	3,655	3,954	4,299
Realni rast BDP, prethodna godina=100		6.8	7.2	-5.8	2.7	3.2	-2.7	3.5	1.8	3.4	2.9	4.7
BDP per capita, €	3,529	4,367	5,029	4,842	5,045	5,265	5,126	5,412	5,561	5,874	6,354	6,908
Inflacija - Index potrosackih cijena (CPI)	2.8	7.7	7.2	1.5	0.7	3.7	5.1	0.3	-0.3	1.4	1.0	1.9
Stopa nezaposlenosti	29.6	19.4	16.8	19.1	19.7	19.7	19.7	19.5	18	17.6	17.72	16.07

Makroekonomska statistika

- **Sistem nacionalnih računa (računi nacionalnog dohotka)**
 - Metodološki koncept na kojem se zasnivaju statistički sistemi koji su razvijeni u zemljama tržišnog načina privređivanja
 - Međunarodno je priznat i primjenjuje se u gotovo svim zemljama svijeta
 - Sistem nacionalnih računa je skup međusobno konzistentnih i nadopunjujućih tabela, računa, klasifikacija i bilansa koji predstavlja statističko-dokumentacionu osnovu za praćenje privrednih kretanja svake zemlje.
 - Zadatak sistema nacionalnih računa je prikazivanje ukupnih privrednih kretanja od procesa proizvodnje u kojem se dobra stvaraju, preko procesa raspodjele do finalne potrošnje i procesa akumulacije.

Mjerenje proizvodnje

- **Proizvodnja:** Stvaranje koristi koje imaju materijalni i nematerijalni oblik
- Rezultat procesa proizvodnje su dobra i usluge kojima se zadovoljavaju ljudske potrebe, koje su relativno oskudne i imaju ekonomsku vrijednost, koja po pravilu ima novčani izraz
- **Agregati proizvodnje:**
 - Bruto domaći proizvod
 - Neto domaći proizvod
 - Bruto nacionalni dohodak
 - Bruto nacionalni raspoloživi dohodak

Bruto domaći proizvod

- **Bruto domaći proizvod**

- Vrijednost svih finalnih proizvoda i usluga koje se u privredi proizvedu u određenom periodu
- Suma ostvarene bruto dodatne vrijednosti (zarade zaposlenih, bruto investicije, profit)

$$BDP = \sum VA = W + D + OS$$

- Suma dohodaka (dohodak od rada, dohodak od kapitala, porezi umanjeni za subvencije)

$$BDP = W + OS + TSP$$

- Suma rashoda (tekuća potrošnja: domaćinstva i država, investicije, saldo izvoza i uvoza)

$$BDP = C + I + (E - U)$$

Ostali agregati proizvodnje

- **Neto domaći proizvod**
 - Novostvorena vrijednost. BDP umanjen za vrijednost potrošnje fiksnog kapitala (amortizacija)
- **Bruto nacionalni dohodak**
 - BDP korigovan za neto faktorske dohotke iz inostranstva

$$BNP = BDP + Yt$$

- **Bruto nacionalni raspoloživi dohodak**
 - BND korigovan za neto transfere

$$BNRP = BNP + Tr$$

Bruto domaći proizvod u Crnoj Gori, 2017 (izvor: Monstat)

Tabela 1. Bruto domaći proizvod

	2016	2017
1. Bruto domaći proizvod u tekućim cijenama, mil. EUR	3 954	4 299
2. Stanovništvo, hilj.	622,3	622,4
3. Bruto domaći proizvod po stanovniku, EUR <i>3= (1/2)</i>	6 354	6 908
4. Bruto domaći proizvod u stalnim cijenama (cijene prethodne godine), mil. EUR	3 762	4 141
5. Realni rast BDP-a (%) <i>(BDP u stalnim cijenama tekuće godine / BDP u tekućim cijenama prethodne godine) x 100 - 100</i>	2,9	4,7
6. Nominalni rast BDP-a (%) <i>(BDP u tekućim cijenama tekuće godine / BDP u tekućim cijenama prethodne godine) x 100 - 100</i>	8,2	8,7
7. Deflator (%) <i>(BDP u tekućim cijenama tekuće godine / BDP u stalnim cijenama tekuće godine) x 100 - 100</i>	5,1	3,8

Tabela 6. Struktura BDP-a po kategorijama potrošnje u tekućim cijenama, 2016 - 2017. godina

Kategorija potrošnje		Vrijednost (hilj. EUR)		Struktura BDP-a (%)	
		2016	2017	2016	2017
1 = (1.1+1.2)	Finalna potrošnja	3 810 556	4 007 689	96,4	93,2
1.1	Lična potrošnja domaćinstava	3 035 067	3 215 527	76,8	74,8
1.2 = (a+b)	Potrošnja države	775 489	792 162	19,6	18,4
a)	<i>individualna</i>	369 834	366 004	9,4	8,5
b)	<i>kolektivna</i>	405 655	426 158	10,3	9,9
2	Bruto investicije u osnovna sredstva	978 475	1 157 403	24,7	26,9
3	Promjene zaliha	53 755	141 903	1,4	3,3
4 = (4.1-4.2)	Saldo izvoza i uvoza roba i usluga	- 888 575	-1 007 904	-22,5	-23,4
4.1 = (a+b)	Izvoz roba i usluga	1 605 436	1 765 000	40,6	41,1
a)	<i>izvoz roba</i>	350 833	382 449	8,9	8,9
b)	<i>izvoz usluga</i>	1 254 603	1 382 551	31,7	32,2
4.2 = (a+b)	Uvoz roba i usluga	2 494 011	2 772 904	63,1	64,5
a)	<i>uvoz roba</i>	2 008 488	2 242 513	50,8	52,2
b)	<i>uvoz usluga</i>	485 522	530 391	12,3	12,3
5 = (1+2+3+4)	BRUTO DOMAĆI PROIZVOD (tekuće cijene)	3 954 212	4 299 091	100,0	100,0

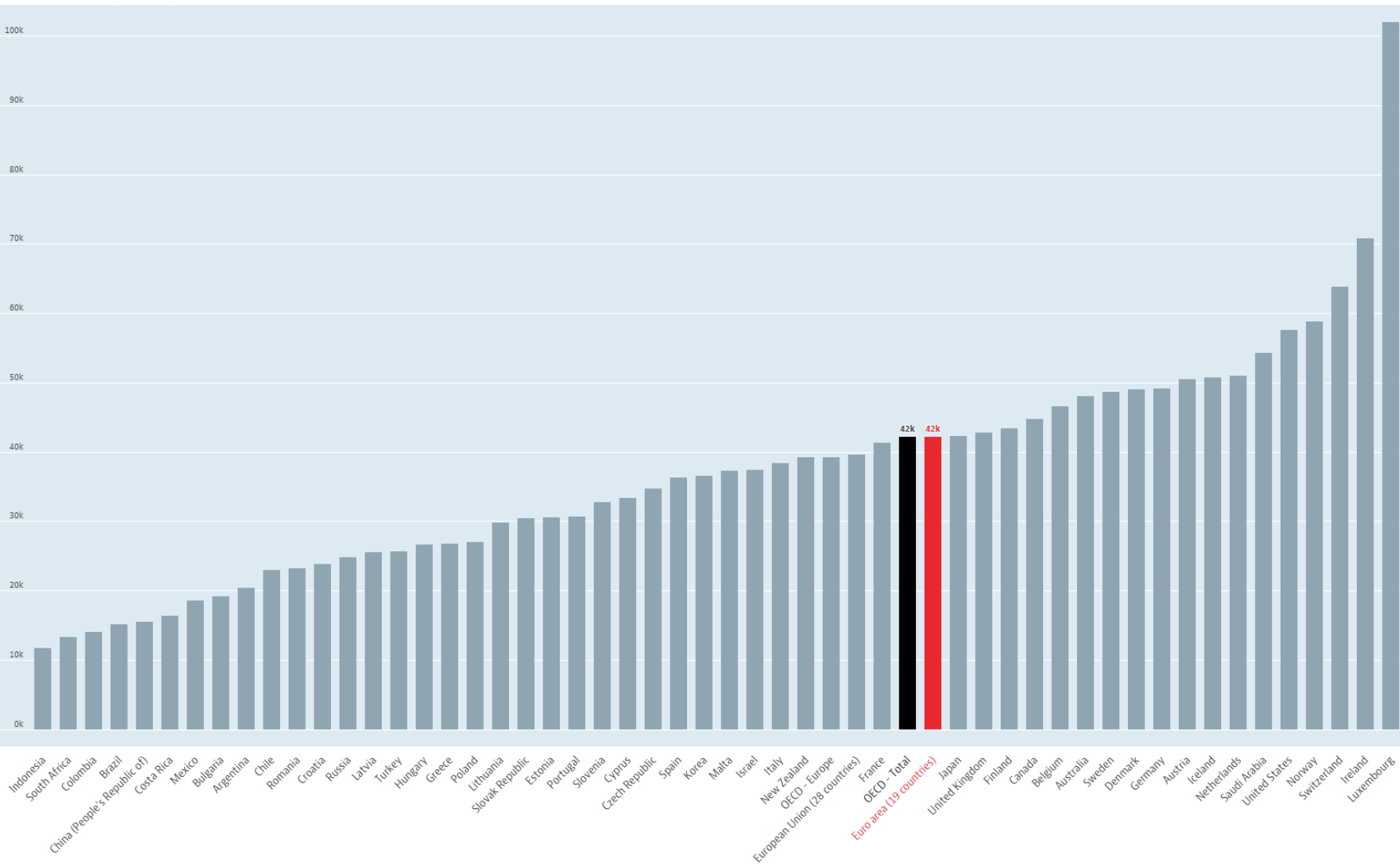
Nominalne i realne vrijednosti varijabli

- Osnovna razlika je u (ne)uticaju promjena nivoa cijena na vrijednost varijable, pri čemu realni indikatori **isključuju** uticaj promjene cijena, dok **nominalni** obuhvataju dejstvo ovog faktora.

$$\textit{Realni BDP} = \frac{\textit{Nominalni BDP (tekuće cijene)}}{p}$$

Medjunarodna poredjenja

Gross domestic product (GDP) Total, US dollars/capita, 2016

Nezaposlenost

$$n = \frac{U}{L}$$

- n- stopa nezaposlenosti
- U- broj nezaposlenih
- L – radna snaga (broj ekonomski aktivnih stanovnika)

Anketa o radnoj
snazi,
Crna Gora, 2017
(izvor: Monstat)

	Crna Gora Montenegro	Primorski region Coastal region	Središnji region Central region		Sjeverni region Northern region
			Svega Total	or toga of which Podgorica	
	Ukupno / Total				
Ukupno stanovništvo	618.5	148.6	292.1	184.6	177.8
Aktivno stanovništvo	273.2	65.7	137.4	95.7	70.1
Zaposleni	229.3	60.8	123.1	87.0	45.4
- sa skraćenim radnim vremenom	(13.5)	.	5.8	(3.0)	((4.0))
Nezaposleni	43.9	(4.9)	(14.4)	(8.7)	24.7
- registrovani kod ZZZ1)	41.3	(4.4)	13.4	(8.5)	23.5
- prvi put traži zaposlenje	25.6	(2.3)	(7.4)	(4.8)	15.9
Neaktivno stanovništvo	226.6	56.5	97.8	51.1	72.3
Stanovništvo staro 15 i više godina	499.8	122.1	235.2	146.8	142.4
Lica mlađa od 15 godina	118.8	26.4	56.9	37.8	35.4
	%				
Stopa aktivnosti	54.7	53.8	58.4	65.2	49.2
Stopa zaposelnosti	45.9	49.8	52.3	59.3	31.9
Stopa nezaposlenosti	16.1	7.5	(10.5)	(9.1)	35.2
Učešće mlađih od 15 god u ukupnom stanovništvu	19.2	17.8	19.5	20.5	19.9

Inflacija

- Indeks potrošačkih cijena

$$p = \frac{\textit{Troskovi korpe dobara u tekućem periodu}}{\textit{Troškovi korpe dobara u baznom periodu}} * 100$$

Inflacija u Crnoj Gori

(izvor: Monstat)

Grafik 1. Godišnje i mjesečne stope inflacije (CPI)

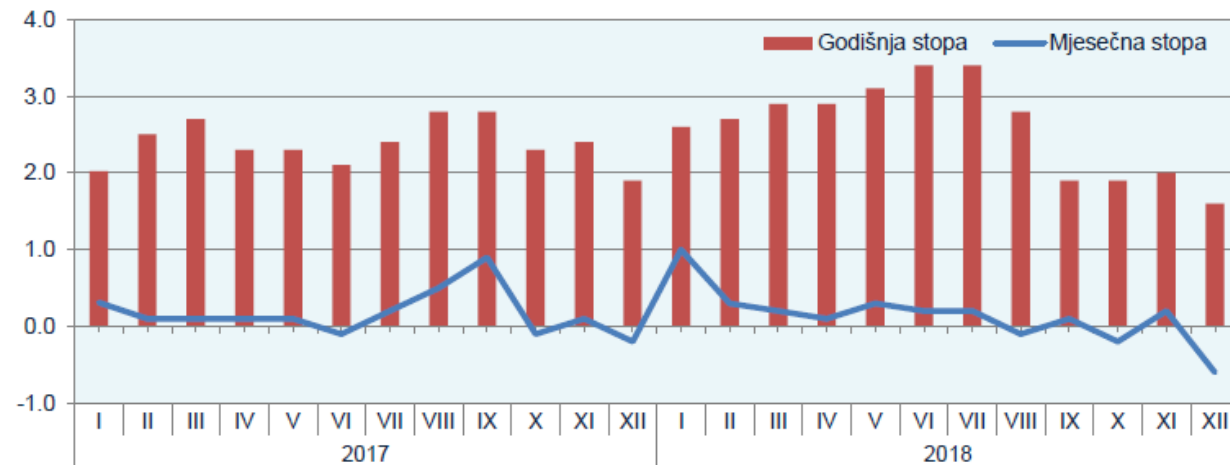

Tabela 1. Stope inflacije mjerene indeksom potrošačkih cijena, u %

Naziv	Ponderi %	Dec 2018 Ø 2015	Dec 2018 Nov 2018	Dec 2018 Dec 2017	Jan-Dec 2018 Jan-Dec 2017
00 CPI - ukupno	1000,0	4,6	-0,6	1,6	2,6
01 Hrana i bezalkoholna pića	341,1	1,6	-0,1	1,5	0,4
02 Alkoholna pića i duvan	40,4	27,0	0,0	6,4	19,5
03 Odjeća i obuća	86,1	8,7	-3,4	-1,4	3,8
04 Stanovanje, voda, struja, gas i druga goriva	154,0	4,7	0,3	2,0	0,8
05 Namještaj, oprema za domaćinstvo i rutinsko održavanje stana	39,4	-0,7	-0,1	0,9	0,9
06 Zdravlje	40,8	4,6	0,2	-0,4	0,1
07 Prevoz	109,4	5,8	-3,1	2,3	5,7
08 Komunikacije	48,5	1,6	-0,1	0,9	1,4
09 Rekreacija i kultura	32,0	-1,6	-0,1	-1,1	-0,6
10 Obrazovanje	18,7	0,0	0,0	0,0	0,0
11 Hoteli i restorani	47,6	11,0	1,4	3,2	5,0
12 Ostala dobra i usluge	42,0	2,9	0,1	1,5	1,3

<http://www.monstat.org/cg/novosti.php?id=2893>

